

Аннотація. *Качественно иные общественно-политические реалии в Украине конца XX века поставили перед пятидесятническим движением новые вызовы: переоценка сложившейся системы жизненных координат, норм, традиций, моделей поведения, наработки современных форм и методов взаимодействия с обществом. Откликом на эти вызовы стало активное вхождение пятидесятников «в свет». Поэтому современные пятидесятнические течения демонстрируют высокую динамику роста и усиления своего присутствия в различных сферах общественной жизни Волынского региона. Идейное разнообразие и многогранность сообществ и ассоциаций христиан веры евангельской афишируют о качественно новых явлениях в украинском евангельском движении и религиозной жизни региона, потому что Волынский регион аккумулирует треть пятидесятников всей Украине.*

Ключевые слова: *протестантизм, пятидесятничество, харизматическое движение, Волынский регион, институализация.*

Bulyga I., PhD in Philosophical Sciences, Associate Professor of the department of philosophy, Rivne State University of Humanities (Rivne, Ukraine), E-mail: irina@mail.rv.ua

Trends in the development of pentecostal denominations volyn region in late XX – early XXI century.

Abstract. *Quite different social and political realities in Ukraine of the late twentieth century placed for Pentecostals new challenges: re-evaluation of the established system of life coordinates, standards, traditions, models of behavior, and achievements of modern forms and methods of cooperation with society. The active entry of Pentecostals “into the world” became the response to those challenges. Afterwards the modern Pentecostal streams show the high rate of growth and strengthening of its presence in various spheres of social life in Volyn region. The ideological diversity and variety of communities and associations of Evangelical Christians declares about quite new phenomena of the Ukrainian evangelical movement and its religious life in the region taking into account that the Volyn region accumulates the third part of Pentecostals of whole Ukraine.*

Keywords: *Protestantism, Pentecostalism, the charismatic movement, Volyn region institutionalization.*

УДК 130.2

Яровицька Н. А.,

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії
Харківського національного університету будівництва та архітектури
(Харків, Україна), E-mail: multinata@i.ua

Касинюк Л. А.,

доцент права кафедри філософії,
Харківський національний університет будівництва та архітектури
(Харків, Україна), E-mail: larysakasynuk@gmail.com

ФЕНОМЕН ТІЛА: ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР

Анотація. *Людська екзистенція вириває з буття завдяки наявності феномену тіла. Тіло, як культурно-антропологічна сутність, уособлює в собі дві важливі тенденції – обмеження та пошук меж та активації механізмів, завдяки яким відбувається демонтаж обмеженості. В цьому контексті формуються стратегії тіла як ідеального, сакрального начала, так і предствалення «тіла без органів», виявляючи наступні модуси: тіло-притча, тіло-агон, тіло-«складка».*

Ключові слова: *тіло, людина, межа, модуси, тіло-агон, тіло-«складка».*

Постановка проблеми. В перший раз людина народжується в біологічному сенсі, тому якісно відрізняється від особистості в філософському (метафізичному) плані: «адже народжується істота на двох ногах, з двома руками, очима, але це ми не називаємо людиною» [2]. Прояв людського розкривається як «друге народження», за висловом Платона – це є «друге плавання» [2, с. 20]. Другий акт народження уособлюється цілісним буттям, органічною єдністю свідомості в єдину

гармонійну цільність.

Історія гуманітарної рефлексії знала багато імен людського «я»: тут і *Homo sapiens* (біологічна істота), людина як «суспільна тварина» (Аристотель), людина в якості «символічної сутності» (Е. Касірер), або «людина-граюча» *Homo ludens* (Й. Хейзінга), «одномірна людина» (Г. Маркузе) та інші образи.

XXI сторіччя маніфестує сучасні тренди, а саме: людина та її (?) тіло. Вона – постать, актуалізуюча себе завдяки тілесній уяві! Безмежність та обмеженість, кінцевість та безкінечність – яскраві характеристики феномену тіла. Тіло – межа та здатність зазирнути за межі, розширити їх. На думку Л. Ландгребе мова йдеться про «нульову функцію» тіла в людському досвіді; тобто, тіло – виступає «абсолютне тут», в якому людина має свої межі: «моє тіло» – медіум заданості мені буття [10].

Здатність до абстрактного мислення ініціюють процеси пошуків балансу між матерією та духом, дійсністю та ілюзією, реальним та ідеальним, свідомим та підсвідомим. Дані бінарні опозиції знаходять своє відображення в одному з важливих соціокультурних гуманітарних феноменів, а саме, в концепті тілесності.

Мета статті – виявити модуси тіла (антропологічний аспект) завдяки розкриттю наступної гуманітарної тріади:

- *тіло-притча* (первісний тип буття людини та її взаємовідносини з навколишньою дійсністю);
- *тіло-агон* (конфлікт тіла в якості «в собі-буття») – психоаналітична спрямованість;
- *тіло-«складка»* (постмодерністська чуттєвість, ризоматична парадигма, модифікації тіла як культурні стратегії екранної культури).

Методологія дослідження базується на використанні хронологічного, історичного підходу, компаративного аналізу концепцій класичного та некласичного філософського штибу, психоаналітичної візії, глосарію постмодерністської філософії – складка, постмодерністська чуттєвість, симулякр, ризома, демонтаж.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематика феномена тіла постає особливим гуманітарним дискурсом в історії розвитку західноєвропейської філософської думки. Витоки даної рефлексії знаходять своє відображення в архаїчних часах минулого. Людина постійно перебуває в пошуках експериментального гатунку стосовно своєї тілесності, які відбуваються в поліваріативному культурному просторі, наприклад, плем'я в африканських преріях, культи народження буття в епосах античних часів, відносини земного та божественного монотеїстичної традиції, гуманізм та антропоцентризм, що має зв'язок з темою людського тіла в добу Ренесансу: своєрідні спроби подолання дуалізму духа та матерії завдяки пантеїстичним устремлінням спінозівської природи.

Некласичний тип мислення ознаменувався народженням різноманітних філософських течій, серед яких відомими виступають ірраціоналізм, «філософія життя» (Ф. Ніцше) [3], екзистенціалізм (Ж.-П. Сартр, Г. Марсель), психоаналіз (З. Фройд, К. Юнг, Е. Фромм,), постмодернізм (Ж. Дельоз, Ф. Гваттарі, Ж. Бодрійар) тощо [1; 7; 8; 9; 10]. І якщо тенденція класичної епохи втілювала зміст пошуку вдосконалення людського завдяки пошуку гармонійного начала щодо феномену тіла, завершеності, ідеального, натомість в некласичній парадигмі постало питання-виклик щодо незавершеності тілесного, асиметричності, його можливих деструктивних проявів. Саме тому Ж.-П. Сартр зазначав, що «людина – є неповнота і всі спроби досягнути протилежного, видають в ньому лише безкорисну пристрасть» [10, с. 188].

Таким чином, сукупний вигляд теоретизації проблеми тіла відображається у вигляді наступних коливань: часи пріоритету духовного над тілесним; уявлення щодо біологічної детермінації людського потенціалу через примат інстинктивного начала, або біфуркаційні злами індивідуальної та суспільної свідомості, які

пов'язані з маніфестом руйнування, демонтажу табу, пов'язаних з тілесною ідентичністю суб'єкта.

Тривалий час відбуваються дискусії щодо поєднання тіла та духу. В цьому аспекті важливою філософською доктриною виступає антропологія Г. Марселя, яка уособлює в собі шлях «внутрішнього християнства» [10, с. 188]: так, людина представляє собою єдність духу та тіла, яке іменується «втілене буття». Фіксація духовно-тілесних феноменів – витоки рефлексії філософа. Одночасно Г. Марсель розв'язує одвічне питання сакральності божої іпостасі, її недосяжності зі сторони людини, залучаючи поняття «освячення», завдяки якому відбувається співналежність особистості до тотальності божественного буття [10, с. 188]. Людське актуалізується через проникнення в буття-тайну, що легітимізує інтимну зануреність в тотальність буття. Таким прикладом виступає експлікація тілесності у вигляді притчі.

Проблема людської екзистенції розкривається в аспекті тілесної визначеності, дихотомічно розподіляє «тіло особистісне», дане в досвіді, як «моє тіло», і тіло фізичне, або «тіло-об'єкт». Дану тенденцію розвиває Ж.-П. Сартр, який проводить розрізнення між «тілом-суб'єктом» та «тілом-об'єктом» [10, с. 188]; тіло в якості негативної обмеженості протистоїть втіленню людських проєктів.

Подолання дихотомічної альтернативи стосовно матерія/дух розкривається в дослідженнях Е. Гуссерля [10]. Згідно теорії філософа перебування людини в природі констатується саме через тіло як природну, матеріальну річ. Одночасно в тілесному існує особливе середовище, іманентне душевній природі. Таким чином, досвід людини уособлюється результуючою тілесною активністю індивіду та дією природного світу [10, с. 188]. Відкидається суто фізичний характер тіла: це є перехрестя свідомості та матерії, яке допоміжним чином розкривається завдяки феномену болю [10]. Слід зазначити, що особливість людської організації тіла акцентувалась також через поняття «людини – машини», яке ввів до вжитку філософської мови французький просвітник XVIII ст. Ж. де Ламетрі [6]. Його нариси стосовно можливості існування індивіда без тієї чи іншої частини тіла (органів) мали революційні сенси на той час розвитку наукової думки. Трансформації органічного типу машини-тіла згодом будуть аналізуватися в XX ст. одним з відомих філософів сучасності М. Фуко. Формується новий погляд лікаря на хворобу: її можна досліджувати як на живому, так і на мертвому тілі, доповнюючи та заміняючи одне одного [8; 10, с. 345–347]

М. Фуко в своїй праці «Народження клініки» зробив спробу осмислити особливу форму раціональності – медичну раціональність, що допоміжним чином має зв'язок з темою хвороби та й феноменом тіла [7]. Пізніше проблематика тілесності актуалізувалась завдяки пошуку взаємовідносин з феноменом сексуальності, аналізуючи поняття сексуальної істини, що має вихід на формування відносин владного характеру у вигляді «біовлади» [10]. Даний концепт розкриває своє функціонування в межах експлікації тілесності – агону.

Народження віртуальної реальності, інтернет-комунікацій, мережеві зв'язки, бум технологічних практик, політико-ідеологічні зміни в європейському просторі детермінують механізми пошуку якісних альтернатив культурного, морального, етичного стибу, які демонструють новий вимір світогляду, в якому неможливо передбачити структурування буття, прогнозування дійсності, тобто формується ризоматична парадигма. Піддаються переоцінці багато тем традиційної класичної моделі гуманітарного розвитку, наприклад, феномен тілесності. На всіх шпальтах перше місце відводиться постмодернізму. Саме представники цього напрямку в розвитку філософії Ж. Дельоз та Ф. Гваттарі аналізують «тіло без органів» [10, с. 180]. Дане тіло та часткові об'єкти – це одне й те ж саме, одна й та ж множинність, яка існує під різними кутами зору або в двох різних фазах – «складці», де руйнується суб'єкт/об'єктні опозиції, відбувається подолання табу, їхній демонтаж, а

істина замінюється поняттям симулякру – тобто, за висловом Ж. Бодрійара «це є копія без оригіналу» [1; 10, с. 180]. Постмодерністська чуттєвість ініціює виклики гуманітарної спрямованості, які ще потрібно навчитися долати сучасній людині.

Виклад основного матеріалу. Людське тіло представляє собою великий колодязь символічного втілення буття, своєрідний мікрокосм, який розкриває своє функціонування в просторі макрокосму. Кожний індивід як біологічна істота втілює в собі розгортання історії в «тут» існування; життєва історія просякнута історією окремого тіла. Фіксованість «тут-буття» демонструється розгортанням так званої «нульової функції» Л. Ландгребе, завдяки якій постулюється тіло як «абсолютне тут», що характеризується існуванням межі для людського [10]. Тіло – провідник даності буття, явлення якого відбувається у формі розгортання промови, міфу, притчі.

Перші свідчення перебування людини на землі допоміжним чином пов'язані з феноменом тілесності, символічно проявляючись, наприклад, у вигляді «печер долоней» – ультурних, антропологічних артефактів, знайдених в різних куточках географічного світу. Відношення до особистісної межі, детермінованої тілесністю, виступає специфічною ознакою диференціювання живого тіла від неживого. Так, філософська антропологія Г. Плеснера констатує постулат, згідно якого живе тіло суворо відмежоване від середовища: «воно – своя особиста межа – разом з тим, його межа – це межа іншого» [10, с. 189]. В результаті, відтворюється певний специфічний простір відносин між тілом «в собі-буття» та тілом «ззовні-буття».

На рівні міфологічних первісних уявлень та системи політеїстичних міркувань народжується образ тіла-притчі: тіло починає «розмовляти», постає провідником між світом героїв, богів та людською сутністю. Так, в давньоіндійській традиції ієрархія богів пов'язана з рівнем, який вони займають в тілесній організації, наприклад, вуста народили брахманів (жреців), каста кшатріїв (воїнів) виникла із рук, стегна уособлюють начала вайш'ів (ремісників, торговців), а стопи – варна шудрів (рабів) [5]. В архаїчних суспільствах життя уособлюється із силою та образом жіночої постаті; обов'язково в цьому випадку акцент робиться на великих стегнах та грудях, які виступають запорукою життєвого циклу буття («Віллендорфська Венера») [4].

Міф – з давньогрецької означає «слово» або «історія». Слово розгортається у вигляді притчі, певного розказу, проявляючи свою дію на рівні тілесної експлікації тіло-притча. Слово як прояв Логосу – Божого Закону постає константою народжуваного буття: народження Єви із ребра Адама (Старий Завіт). Церемоніальний характер, ритуальна складова розкривається в багатьох мистецтвах стародавнього часу. Наприклад, процеси татуювання мають зв'язок з захистом від хвороб (інуйти, плем'я Північної Америки, Єгипту, Африки, Саудівської Аравії тощо) [4].

Дані прояви антропологічної спрямованості розкриваються завдяки символічному змісту, який функціонує через поняття архетипу (засновник К. Юнг) [9]. Саме архетипи як прояви колективного несвідомого розкривають загальний досвід людини в різних культурах. Походження архетипічних зображень має джерела біологічного характеру, адже процеси в органах тіла поєднуються з еволюцією людського «я» та тваринним началом. К. Юнг вважав, що схеми чи тенденції, які організують природу та досвід мають в історичному просторі загальний фундамент, в результаті при всьому розмаїтті культурних процесів всі вони можуть бути представлені архетипами – Аніма, Анімус, Я, Ерос, Мати, Тінь [4; 9].

Таким чином, священне та мірське, потойбічний світ та земне буття відображають дуалізм духовного та матеріального, проявляючись в просторі міфологічного моду, запорукою якого постає образ слова у вигляді притчі, адже міф є вираженням істини духу, переданий вимислом матерії.

Актуалізація конфлікту в просторі тілесного ґрунтується на понятті «агону» та

психоаналітичній теорії З. Фрейда, яка піддається трансформаціям по відношенню до термінології М. Фуко та інших неklasичних теорій філософського надбання, а саме до вчення Л. Ландгребе, Е. Гуссерля, М. Мерло-Понті [10]. Отже, термін «агон» має античне походження і пов'язаний з ім'ям історика культури Я. Буркхардтом. Інтерпретаційний ряд поняття «агон» (агональний) має велике смислове поле – боротьба, змагання, конфлікт.

Обриси конфлікту містяться в структурі індивідуальної психіки суб'єкта за З. Фрейдом. Він виділяв три важливих рівня: несвідомий («Воно»), середній модус (свідомість «Я» або «Его») та «Super-Ego», що заключає в собі систему регламентуючих культурних норм та табу – своєрідна «соціокультурна одежа» індивіда [7]; згадаємо вираз Г. Клімпта: «Достатньо цензури... Я хочу вирватися на волю». Згідно уявленням З. Фрейда, людина випробує на собі дію двох протилежних впливів – з однієї сторони на свідомість рушійною силою діє принцип задоволення або насолоди, та йому протидіє принцип самозбереження, детермінуючи свій вплив зі сторони Super-ego. Бажання редуцируються до задоволення інстинкту, натомість пригніченість пристрастей та потягів сексуальної природи призводять до формування невротичного стану індивіду. Пошуки подолання подібних станів передбачають заглиблення у несвідоме, в якому прихований травмуючий фактор. Реалізація психосексуального є серцевиною фрейдівської теорії, але також важливо пам'ятати, що стан психологічної травми міститься у дитинстві, а значить роль та статус дитини після відкриття психоаналізу стає більш значущим в житті окремого індивіду та соціуму в цілому.

Наслідки психоаналітичних рефлексій були неординарні та яскраві, в певному сенсі вони мали пророкуючу силу, особливо для держав тоталітарного типу. Так, структурні рівні психіки індивіда мали властивість до лабільності, а це означало, що заміщення моралі інстинктивними афектами мали ефект демонтажу традиційних уявлень стосовно, наприклад, поняття «норми» (культурної, релігійної, етичної) тощо. Визволення несвідомого сексуального в рамках цілої нації несли в собі жакливі наслідки. Класичним прикладом виступає відомий лозунг жінок Німеччини 30-х років: «бажаю дитину від Фюрера». Расова теорія розглядає жіноче тіло винятково як технологію народження майбутніх солдат. Суспільство повинне усвідомити важливу річ: держава, яка прагне поставити під контроль життєвий простір людини у вигляді права на відносини з богом та інтимні стосунки, закладає механізми саморуйнації. Даний тип відносин між особистістю та державою розкривається завдяки поняттю М. Фуко «біовлади», в якому виділяються дві складові [10]: «анатомо-політика», яка базується на контролі життя людського тіла, розширенні його можливостей, і «біополітика» в сфері впливу якої регуляція життя в цілому, рівень, якість народжуваності, що здійснюється за допомоги різних технологій (демографія, масова освіта, охорона здоров'я, сексуальність). Так ось крайніми формами біовлади постають расова політика, евгеніка, масовий геноцид і т.п.

Реалізація феномену тілесності в якості агональної експлікації пов'язана з функціонуванням глибинного феномену болі [10], який реалізується на різних рівнях соматичного простору – на рівні функціональних зв'язків чи (або) психологічних розладів. Одним з таких прикладів виступає невдоволеність особистим тілом, конфлікт між внутрішнім тілом та зовнішнім тілом-оболонкою, представлений у вигляді тілесних переплетінь – хізмів. Больовий синдром посилює актуалізацію даного конфлікту. Адже проживання болі демонструє важливий момент того, що межа тіла руйнує стереотип дихотомії зовнішнього та внутрішнього; біль сприймається як спричинене «зовнішнім світом», одночасно з тим, як явище «внутрішнього світу», як «мій біль», що призводить до формування специфічних механізмів комунікації зі світом, народжується новий тип буття – больовий, який детермінує переоцінку цінностей, трансформує ієрархію потреб, руйнує пред-

ставлення щодо гуманітарної традиції. Тіло віддзеркалює подвійність больової тілесності, в просторі якої свідомість суб'єкта пронизується станом травми. Тіло-агон демонструє механізм виокремлення особистого болю та шукає засоби подолання чи примирення із останнім. В результаті, конфлікт в аспекті тілесності знімається або заміщується своєрідною молитвою, співробітництвом з травмою. Так, Роза Емілія Ротенберг сприймала тілесні дефекти в якості «зірок» чи «коштовного каміння» [4, с. 59]. Таким чином соматичний модус тілесних уявлень набуває характеру онтологічного модусу – буття болю.

Взаємовідносини між духом та матерією – одні із відомих філософських аспектів, допоміжним чином долучаються до проблематики тілесності. Тіло постає взірцем переплетіння свідомості та буття. Важливою характеристикою, яка виділяє даний аспект виступає поняття плоти. Так, поняття плоти відображає єдність тіла та світу без протиставлення суб'єкта об'єкту, тобто формується близький зв'язок «я» і макрокосму.

Тілесність як форма конфлікту має як об'єктивний, так і суб'єктивний характер, втім часто людина має тілесну пригніченість завдяки агресивному розповсюдженню масової культури, «стандарту краси», гонитві за ідеальними формами, нав'язаними індустрією розваг та культом споживання.

Зняття цензури екранною культурою на відчуття болю призвело в ХХст. до народження нових ритуалів субкультур, в основі яких – тактильна депривація, а саме культура модифікації тілесності, татування, пірсинг, екстремальні види спорту. Так, татування, яке набуло популярності серед молоді, постає ознакою індивідуальності або має підкреслити еротичність та красу, не виконуючи установлену функцію захисту-оберегу, сакрального прояву. В результаті, експлікація тіло-агон має об'єднавчий механізм з тілом-«складкою» [10], адже модифікації тілесності, що видозмінюють природний образ тіла, неможливо спрогнозувати, тобто нові субкультури долучаються до ризоматичної світоглядної моделі.

Історико-соціальні, політико-ідеологічні, морально-етичні виклики, які на європейському континенті в ХХ-му сторіччі, були просякнуті досвідом гуманітарних катастроф, ініціювали народження та становлення важливого філософського напрямку – постмодернізму, одним із засновників якого постає фігура французького мислителя Ж.-Ф. Лютара. Маніфестом постмодернізму стають ряд положень, а саме демонтаж, децентрація основних понять класичної традиції: «Ренесанс помер! Людина – помідор! (Девіз італійського бієнале).

Ідея руйнування супроводжується трансформаціями ціннісного ряду, змінами суб'єкт/об'єкт відносин, ініціює народження постмодерністської чуттєвості – доктрини, яка допоміжним чином пов'язана з концептами «симулякр» – копії оригіналу, якого не існує та «ризми» – парадигми неспроможності спрогнозувати дійсність, буття [10, с. 180–181]. Даний понятійний глосарій розкривається активним чином з проблематикою тілесністю.

Феномен тіла постає перехрестям нових викликів. Важливою характеристикою експлікації тіла-«складки» постає процес руйнації табу, визначених існуючою традицією. Так, уявлення щодо «чистого тіла», його константності, неможливості докорінних змін, привнесених ззовні, що детерміновано релігійним контекстом, а саме, з розвитком основних ідей монотеїстичних релігій.

Розвиток та популяризація нових субкультур виявила різноманітні тенденції, які спрямовані в своєму плані на зменшення больового порогу у суб'єкта, особливо в умовах модифікації тіла. Спотворене тілесне буття – яскравий виклик сучасності. Видозмінам підлягають найінтимніші частини тіла, тим самим ініціюється механізм децентрації та демонтажу тілесного. Головним аспектом в цьому плані є усвідомлення того, що дані модифікації не пов'язані із захисною функцією, тіло їх не потребує, натомість їхнє народження – це своєрідний виклик суспільним та культурним нормам традиції. Крім того, процеси тілесної модифікації закладають

підвалини руйнування стану емпатії (співхвилювання), адже вони в своїй генезі не викликані об'єктивними чинниками, а народжені маніфестом постмодерністської чуттєвості.

Поняття «складки» розкриває різні смислові конфігурації, що функціонують в одному семантичному просторі. В цьому випадку тіло-агон об'єднується з тілом-складкою в єдиний онтологічний простір: народження майбутньої дитини трансформується з полюсу чуда й тайни, освяченого почуттям материнської радості на полюс страждань та невідомої долі, які охоплюють ще не народжене дитячко. Яскравим прикладом такої інверсії тілесності виступають новаторські роботи австрійця Г. Клімпта («Надія І»)

Отже, експлікація тілесності у вигляді «складки» має ознаки сучасної рефлексії щодо феномену тіла. Специфічний прояв посилюється з боку стандартів масової культури. Демонстративність, виклик, шок з боку оточуючих, вияв себе миттєвим чином завдяки больовому синдрому, його розповсюдження та копіювання – складові чинники сучасного гуманітарного простору. Складається враження, що успіх можна досягти лише, розрізав собі губу, наприклад, або імплантував металеві шпикі у волосяний покрів голови.

Слід констатувати, що такі тенденції мають своїх прихильників і охоплюють нові суспільні прошарки. Потворність ототожнюється з талантом, що є вкрай небезпечним, а тому, потрібно вміти опанувати таким деструктивним проявам з метою досягнення гармонійного духовного та тілесного здоров'я.

Висновки. Феномен тілесності має велику соціокультурну, антропологічну, психоаналітичну спадщину. Типологія тематики стосовно феномену тіла в європейському гуманітарному просторі розкривається на різноманітних рівнях: на біологічному, з домінантою інстинктивного начала – фройдівський напрям. Дуалістична дихотомія матеріального та духовного пантеїстичного спрямування. Некласична парадигма тілесності представлена однією із важливих філософських течій – постмодернізмом (Ж. Дельоз, Ф. Гваттарі, Ж.-Ф. Ліотар). Крім того, активно розвивається біосферний підхід, в якому буття трактується єдиною картиною природи, куди складовим елементом органічно повинна бути долучена людина [11].

Дана стаття розкриває тематику тілесності, виходячи із дослідження експлікацій тіла. Так, виявлено три основні модуси:

Тіло-притча – уособлює первісний міфологічний статус. Тіло починає розмовляти задовго до появи фонетичної писемності, через усну мову, міф. Розвиток лінгвістичного простору зафіксував наявність тіла в образі притчі, яка постає способом чи механізмом увічнення пам'яті роду. Культурний код релігійних представлень, есхатологічних вчень реалізується завдяки символічному ряду, а саме архетипічному надбанню.

Тіло-агон – представляє модус боротьби, конфлікту в просторі тілесності. Ця конфліктність або агональність проявляється в соматичному плані, вислизуючи з-під сфери розвинення біологічних механізмів розвитку тіла. Смислові-екзистенційні структури людського демонструють наявність переходу з інстинктивних механізмів реалізації несвідомого до прояву символічного в-буття-тіла, тобто до оформлення проблематики тілесності як культурно-антропологічного феномену, актуалізація якого певним чином пов'язана з темою болю.

Тіло-«складка» – парадигма постмодерністської чуттєвості. Розвиток та популяризація нових субкультур виявила різноманітні тенденції, які спрямовані в своєму плані на зменшення больового порогу у суб'єкта, особливо в умовах модифікації тіла. Спотворене тілесне буття – яскравий виклик сучасності. Видозмінам підлягають найінтимніші частини тіла, тим самим ініціюється механізм децентрації та демонтажу сакральності тіла. Головним аспектом в цьому плані є усвідомлення того, що дані модифікації не пов'язані із захисною

функцією, тіло їх не потребує, натомість їхнє народження – це своєрідний виклик суспільним та культурним нормам традиції. Отже, тіло-«складка» має стати предметом подальших досліджень, адже реалізує свою присутність в просторі сучасного мистецтва, архітектурному дискурсі, етико-естетичному вимірі.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Бодрийар Ж. Соблазн; пер. с франц. А. Гараджи. – М.: Ad Marginem, 2000. – 318 с.
2. Мамардашвили М. К. Очерк современной философии. – М.: Прогресс-Традиция, Фонд Мераба Мамардашвили, 2010. – 584 с.
3. Ницше Ф. Так говорил Заратустра; пер. с нем. В. В. Рынкевича. – М.: Интербук, 1990. – 190 с.
4. О'Коннелл М., Эйри Р. Знаки и символы; пер. И. Крупичевой. – М.: Эксмо, 2009. – 256 с.
5. Рыжов К. В. Кто есть кто в мире религий. – М.: Вече, 2008. – 704 с.
6. Таранов П. С. 150 мудрецов и философов. – Симферополь-Запорожье: Нарус-М, 2000. – 848 с
7. Фрейд З. Введение в психоанализ; пер. с нем. Г. В. Барышниковой. – Харьков: Клуб Семейного Досуга, 2012. – 480 с.
8. Фуко М. Рождение клиники; пер. с фр. А. Ш. Тхостова. – М.: Смысл, 1998. – 310 с.
9. Юнг К. Архетип и символ; сост. А. Руткевич. – М.: Ренессанс, 1991, – 304 с.
10. Современная западная философия. Энциклопедический словарь / Под ред. О. Хеффе, В. С. Малахова, В. П. Филатова. – М.: Культурная революция, 2009. – 392 с.
11. Некрасова Н. А., Горяинов А. А., Феномен человеческой телесности // Современные проблемы науки и образования, 2006, №1, С. 21–24.

REFERENCES:

1. Bodriyar Zh. Soblazn [Temptation]; per. s frants. A. Garadzhi. – M.: Ad Marginem, 2000. – 318 s.
2. Mamardashvili M. K. Ocherk sovremennoy filosofii [Essay on modern philosophy]. – M.: Progress-Traditsiya, Fond Meraba Mamardashvili, 2010. – 584 s.
3. Nitsche F. Tak govoril Zarathustra [Thus spoke Zarathustra]; per. s nem. V. V. Rynkevicha. – M.: Interbuk, 1990. – 190 s.
4. O'Konnell M., Eyri R. Znaki i simvoly [Signs and symbols]; per. I. Krupichevoy. – M.: Eksmo, 2009. – 256 s.
5. Ryzhov K. V. Kto est' kto v mire religiy [Who's who in world religions]. – M.: Veche, 2008. – 704 s.
6. Taranov P. S. 150 mudretsov i filosofov [150 sages and philosophers]. – Simferopol'-Zaporozh'e: Narus-M, 2000. – 848 s
7. Freyd Z. Vvedenie v psikhoanaliz [Introduction to psychoanalysis]; per. s nem. G. V. Baryshnikovoy. – Khar'kov: Klub Semeynogo Dosuga, 2012. – 480 s.
8. Fuko M. Rozhdenie kliniki [The birth of the clinic]; per. s fr. A. Sh. Tkhostova. – M.: Smysl, 1998. – 310 s.
9. Yung K. Arkhetip i simvol [Archetype and character]; sost. A. Rutkevich. – M.: Rennans, 1991, – 304 s.
10. Sovremennaya zapadnaya filosofiya. Entsiklopedicheskiy slovar' [Modern Western philosophy. Encyclopedic dictionary] / Pod red. O. Kheffe, V. S. Malakhova, V. P. Filatova. – M.: Kul'turnaya revolyutsiya, 2009. – 392 s.
11. Nekrasova N. A., Goryainov A. A., Fenomen chelovecheskoy telesnosti [Phenomenon of human corporeality] // Sovremennye problemy nauki i obrazovaniya, 2006, №1, S. 21–24.

Яровицкая Н. А., кандидат философских наук, доцент кафедры философии Харьковского национального университета строительства и архитектуры (Харьков, Украина), E-mail: multinata@i.ua

Касынюк Л. А., доцент права кафедры философии, Харьковский национальный университет строительства и архитектуры (Харьков, Украина), E-mail: larysakasynuk@gmail.com

Феномен тела: философское измерение.

Аннотация. Человеческая экзистенция вырывается из бытия благодаря феномену тела. Тело, как культурно-антропологическая сущность, включает в себе две важные

тенденции – ограниченность и поиск предельности и активации механизмов, посредством которых происходит демонтаж ограниченности. В этом контексте формируются стратегии тела как идеального, сакрального начала, так и представления «тела без органов», обнаруживая следующие модусы: тело-притча, тело-агон, тело-«складка».

Ключевые слова: тело, человек, предел, модусы, тело-притча, тело-агон, тело-«складка».

Yarovitskaya N., PhD in philosophical sciences, associate professor of the Department of philosophy, Kharkiv national University of construction and architecture (Kharkov, Ukraine), E-mail: multinata@i.ua

Kasyniuk L., associate professor of the Department of philosophy, Kharkiv national University of construction and architecture (Kharkov, Ukraine), E-mail: larysakasynuk@gmail.com

«Body phenomenon»: philosophical aspect.

Abstract. The problem of human existence is revealed in the aspect of somatic definiteness and divides «personal body» given in the experience as «my body» and physical one or «body-object» in dichotomic way. Sartre develops this tendency, he gives the difference between «body-subject» and «body-object»; body in the quality of negative limit resists to realization of human projects. The overcoming of dichotomous alternative concerning relation «matter/spirit» is revealed in the research of Edmund Husserl. In accordance with the theory of philosopher the existence of man in nature is stated just through the body as through the natural material thing. At the same time in somatic body there is particular environment that is peculiar to mental (emotional) nature. Thus the experience of man is characterized by resultative somatic activity of individual and action of natural world.

Design/methodology/approach. Nonclassical type of thinking was marked by coming of various philosophical doctrines, among which irrationalism (F. Nietzsche's «Phylosophy of life», existentialism (Jean-Paul Sartre, Gabriel Marcel), psycho-analysis (Sigmund Freud), postmodernism (Gilles Deleuze, Pierre-Félix Guattari, Jean Baudrillard) etc. are well-known. And if the tendency of classical epoch was the incarnation of content of search of perfection of human «I» thanks to disclosing of harmonious beginning in the space of body phenomenon, completion, ideal, on the contrary in nonclassical paradigm the question-problem concerning the incompleteness of somatic body, asymmetry, possible destructive displays arose. And so Jean-Paul Sartre noted that «Man is incompleteness and all the attempts to achieve the contrary betray in him only useless passion».

Findings. While studying body phenomenon from the philosophical point of view we revealed three main modi.

Originality/value. Body-«parable» – presents primary mythological status. Body begins to speak long before the appearance of phonetic written language through oral speech, myth.

Body-«agon» – is the modus of struggle, of conflict in the space of body phenomenon. This conflict or agonality becomes apparent in somatic plan escaping the sphere of development of purely biological mechanisms of body development.

Body-«fold» – the paradigm of postmodern sensuality.

Keywords: «Matter/spirit, Body-«parable», Body-«agon», Body-«fold», Human existence, Nonclassical type.

УДК 004.946:008

Шевчук Ю. А.,

аспірантка кафедри філософії,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

(Київ, Україна), E-mail: yulya05.90@bigmir.net

ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ КУЛЬТУРНИХ ПРАКТИК

Анотація. Актуальність обраної проблематики зумовлена необхідністю дослідження феномену віртуальної реальності у контексті культуротворчої специфіки сучасності.